„Oók het schijnbaar nietige!.."

* * De hierboven geplaatste zinsnede zal
* waarschijnlijk door zeer velen in verband worden gebracht met het vertrouwde Reglement betreffende de Krijgstucht, dat zich van een soortgelijke terminologie bedient waar het — in het eerste artikel — spreekt van „de handhaving van regelmaat en orde in alle, zelfs in de schijnbaar nietige zaken, de militaire dienst betreffende". Hoezeer dezerzijds ook met de strekking van het aldaar gestelde mag worden ingestemd, ditmaal is het geenszins de bedoeling andermaal de algemene aandacht te vragen voor de problematiek van de krijgstucht. Het gaat integendeel om iets geheel anders dan de handhaving van regelmaat en orde. Zelfs zou het aanbeveling kunnen verdienen een mogelijk bestaande regelmaat te verbreken en zich te bezinnen op een nieuw op orde stellen van thans geldende gebruiken. Het schijnbaar nietige waarop hier wordt gedoeld, is namelijk een gedeelte van het personeel . . .

In de defensieorganisatie zijn grote aantallen burgers werkzaam die een betrekkelijk bescheiden plaatsje innemen in de ambtelijke hiërarchie. Mensen zonder al te veel pretenties, soms wel met ambities doch maar al te vaak met een minimum aan vooruitzichten. Hoewel hun dagtaak gewoonlijk noch spectaculaire noch opwindende elementen bevat, zijn zij als regel toch goeddeels onmisbaar voor het soepel draaien van de gehele machinerie. Maar hun aanwezigheid wordt door het gros van hun geüniformeerde collega-ambtenaren vaak zozeer als vanzelfsprekend beschouwd dat hun prestaties niet eens worden opgemerkt. Hun activiteiten ontplooien zij dan ook buiten het licht van de schijnwerpers waarin de meer bevoorrechten zich mogen koesteren, hun kwaliteiten worden soms niet onderkend en vaak niet gewaardeerd, een schouderklopje valt hen slechts zelden ten deel. Zij die in een gunstiger positie verkeren en de gelegenheid hebben benut de trappen van een succesrijke loopbaan te bestijgen, zijn zich het bestaan van deze „schijnbaar nietige" medewerkers uit dezelfde organisatie vaak slechts ternauwernood bewust, evenals eertijds de goddelijke bewoners van de Olympus soms moeite hadden te beseffen dat er aan de voet van hun verheven verblijfplaats nog gewone stervelingen vertoefden.
Het is met de mensen uit deze categorie defensiepersoneel maar al te vaak „quantité négligeable, qualité méconnue". Het is allesbehalve gebruikelijk dat vakbonden in de bres springen om ook voor hen inspraak en medezeggenschap op te eisen en desnoods af te dwingen. Hoogstwaarschijnlijk zouden de betrokkenen onthutst reageren indien iemand zich zou opwerpen als pleitbezorger voor het toekennen van dergelijke rechten. Hun aantal is onmiskenbaar niet groot genoeg om volksvertegenwoordigers ertoe te brengen zich te presenteren als belangenbehartiger ten gerieve van dit kiezerspotentieel. Voor hen geen aanspraak op bijzondere tegemoetkomingen wegens gederfde rechten, geen spandoekenacties om „kompensasie" te eisen voor bezigheden die al dan niet tot hun normale pakket moeten en mogen worden gerekend. Desondanks voelen zij zich door dat alles heus niet bovenmatig gefrustreerd; misschien wel in hoofdzaak hierdoor dat niemand hen belangrijk genoeg acht om de moeite te nemen hen een aantal frustraties aan te praten!
Tóch laat zich denken dat er wel degelijk redenen voor onlustgevoelens aanwijsbaar zijn. Die liggen dan — terecht — in het vlak van de ontbrekende waardering, in het bijzonder van de zijde van het beroepsmilitaire deel van de gezamenlijke organisatie. Maar het zou onjuist zijn te beweren dat zulke onlustgevoelens zich veelvuldig manifesteren: zij leven bepaald niet aan de oppervlakte, en gewoonlijk treden zij in het geheel niet, dan wel nauwelijks, aan de dag. Momenten waarop een dergelijk onbehagen een uitlaatklep zoekt, zijn schaars en het gemis aan erkenning vormt in de regel slechts onderwerp van gesprek in de besloten kring van het eigen gezin. De oplettende toeschouwer kan er soms een vleugje van constateren wanneer hij stilstaat bij de ongelijkheid in bejegening die de verschillende categorieën ten deel valt

bij gelegenheden die in de kern van de zaak voor een ieder gelijke inhoud hebben. Met name is dat het geval wanneer de laatste functie wordt neergelegd en de actieve periode in overheidsdienst wordt afgesloten omdat het tijdstip van het functionele leeftijdsontslag is aangebroken.
De beroepsmilitair is vertrouwd met afscheidnemen. Verplaatsingen met het daaraan verbonden ritueel zijn immers een normaal gebeuren. Vaak behoeft de kring van de collega's er niet al te zwaar aan te tillen, wetende dat men elkaar ongetwijfeld op zekere dag opnieuw zal ontmoeten, hetzij bij een ander onderdeel, hetzij op een cursus, hetzij bij oefeningen, of waar dan ook. Dientengevolge wordt een dergelijk vertrek niet zonder meer in verband gebracht met een beeld van voorgoed verbroken banden, veeleer staat het „tot ziens!" centraal. In sommige gevallen leidt die usance misschien zelfs wel tot een soortgelijk routinematig afscheid voor een definitief vertrekkende collega, maar daartegen wordt in de regel wel afdoende gewaakt door commandanten en vakgenoten, en in het bijzonder door de messbestuurderen.

Merkwaardig is het bij dat alles wel, dat de met leeftijdsontslag gaande militair klaarblijkelijk veel beter bekend is dan de „schijnbaar nietige" burgermedewerker van het lagere niveau, hoewel deze laatste toch vaak gedurende enkele tientallen jaren in hetzelfde gebouwencomplex en in hetzelfde functiegebied werkzaam kan zijn geweest: waar de militair mag rekenen op een grote toeloop van belangstellenden die worden geacht hem op de een of andere wijze wel te kennen, behoeft de burger zich eigenlijk niet al te zeer te verbazen als hij — ambtshalve — wordt toegesproken door een autoriteit die hem nog nooit heeft opgemerkt en die zijn naam eerst kort tevoren heeft vernomen van iemand die op zijn verzoek de relevante informatie heeft verzameld! En toch sluiten beiden, zowel de militair als de burger, een belangrijke periode af. Een periode waarin beiden na volbrachte dagtaak huiswaarts keerden om daar de leden van het thuisfront te vertellen hoe essentieel het door hen verrichte werk toch wel was voor het functioneren van de hele krijgsmachtorganisatie; hoeveel voldoening zij daarom uit hun arbeid mochten putten; en hoe onbelangrijk het in wezen was dat er maar zo weinig schouderklopjes werden gegeven. Misschien dat de ene iets meer dan de andere hoopte op een paar waarderende woorden als het ogenblik van zijn dienstverlating zou zijn aangebroken en zijn gezin erbij zou kunnen zijn als van de toppen van de Olympus zou worden kond gedaan van de waardevolle medewerking die hij bij voortduring had geleverd en hoezeer hem daarvoor de grote dank toekwam van zijn superieuren . . . Misschien.
Het afscheidsritueel van met functioneel leeftijdsontslag vertrekkenden is voor wat de beroepsmilitairen betreft geconcentreerd in de dagen die voorafgaan aan de uitstromingsdata 1 mei en 1 november. De burgers daarentegen stappen op zodra zij de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, en omdat verjaardagen door het hele jaar gespreid liggen, zijn ook hun dienstverlatingstijdstippen over heel het jaar verdeeld. Wellicht dat daaruit een verschil in benadering zou kunnen voortvloeien: voor de militairen een meer gestandaardiseerde procedure, voor de burgers een meer individuele aanpak. Het zou in elk geval niet kwaad zijn als met name dat laatste eens wat grotere aandacht mocht krijgen. Immers, in een organisatie waar de dienstplichtigen inmiddels ruimschoots aan hun trekken zijn gekomen waar het de erkenning van hun persoonlijkheid betreft, zou zo langzamerhand ook nog wel het een en ander mogen worden verbeterd aan de „manhandling" van die andere personeelscategorie die nog steeds laag in aanzien staat omdat zij zovele medewerkers telt van het „schijnbaar nietige" type. Van een herbezinning op de algemene attitude tegenover die categorie zal de defensieorganisatie in al haar lagen profijt kunnen trekken. En wie zichzelve een plaats wil verwerven in de hogere regionen van de hiërarchie, bedenke dat ook de hoogst reikende ladder steun behoeft aan de voet: wie rechten wil doen gelden op het grotere kan dat slechts waar maken als hij de waarschuwing van het spreekwoord ter harte neemt en „het kleine eert", óók het schijnbaar nietige! . .

